

Evropski socijalni model

Međunarodni standardi socijalnih prava
Razvoj po mjeri čovjeka

Ljudska prava

- ❑ „Prava prve generacije“ - klasična građanska i politička prava
 - ❑ „Prava druge generacije“ - nova socijalna, ekonomska i kulturna prava ili „prava društvenog blagostanja“ (*social welfare rights*)
 - ❑ Prava „treće generacije“ – pravo na razvoj, na mir, na prirodne resurse, na zdravu životnu sredinu...
-

Univerzalna deklaracija o pravima čovjeka

- Donesena 10. decembra 1948. godine (u Parizu), OUN.
 - Međunarodni dan ljudskih prava
 - Minimum osnovnih demokratskih ljudskih prava bitnih za savremena društva
 - Pravo na život, slobodu i sigurnost ličnosti.
 - Pravo na obrazovanje.
 - **Pravo na zaposlenje, plaćene praznike, zaštitu od nezaposlenosti, socijalnu sigurnost i sindikalno organizovanje.**
 - Pravo na puno učešće u kulturnom životu.
 - Sloboda od torture ili svirepog, nehumanog tretiranja ili kazne.
 - Sloboda mišljenja, uvjerenja i vjeroispovesti.
 - Sloboda izražavanja i mišljenja.
 - Pokušaj usklađivanja dvije različite političke tradicije – liberalne i socijalističke
 - Sovjetski blok bio uzdržan
-

Od Rezolucije do pakta

- ❑ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima
 - ❑ Doneseni 1966 godine (18 godina od donošenja Univerzalne deklaracije)
 - ❑ Bipolarnost svijeta
 - ❑ Stupili na snagu 1976. godine
 - ❑ Ratifikovalo ih je više od polovine članica OUN
 - ❑ Fakultativni protokol – model nadzora
-

Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima

- ❑ pravo na život (član 6),
- ❑ zabrana mučenja, nečovječnog, ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (član 7),
- ❑ zabrana ropstva i prinudnog rada (član 8),
- ❑ pravo na slobodu i bezbjednost ličnosti (član 9),
- ❑ pravo lica lišenog slobode na čovječno postupanje (član 10),
- ❑ zabrana lišavanja slobode zbog neispunjena ugovorne obaveze (član 11),
- ❑ pravo na slobodno kretanje (član 12),
- ❑ pravo kretanja stranca (član 13),
- ❑ pravo na pravično suđenje (član 14),
- ❑ pravo *ne bis in idem* (član 15), (Niko ne može dva puta biti osuđen za isti zločin)
- ❑ pravo na priznavanje pravne ličnosti (član 16),
- ❑ pravo na zaštitu privatnog života, porodice, stana i prepiske (član 17),
- ❑ pravo na slobodu misli, savjesti i vjeroispovjesti (član 18),
- ❑ sloboda izražavanja (član 19),
- ❑ zabrana propagande rata i pozivanja na nacion., rasnu ili vjersku mržnju (član 20),
- ❑ pravo na slobodu mirnog okupljanja (član 21),
- ❑ sloboda udruživanja (član 22),
- ❑ pravo na zaštitu porodice (član 23),
- ❑ zaštita djeteta (član 24),
- ❑ pravo na učešće u javnim poslovima (član 25),
- ❑ zaštita protiv diskriminacije (član 26),
- ❑ zaštita pripadnika nacionalnih manjina (član 27).

Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima

- ❑ pravo na rad (član 6),
 - ❑ pravo na pravične i povoljne uslove rada (član 7),
 - ❑ pravo na sindikalno organizovanje (član 8),
 - ❑ pravo na socijalno osiguranje (član 9),
 - ❑ pravo na zaštitu majke, djeteta i porodice (član 10),
 - ❑ pravo na odgovarajući životni standard (član 11),
 - ❑ pravo na zdravlje (član 12),
 - ❑ pravo na obrazovanje (članovi 13 i 14),
 - ❑ pravo na učestvovanje u kulturnom životu i uživanje blagodeti naučnog napretka (član 15).
-

Politička i socijalna prava

- ❑ Svrha socijalnih i ekonomskih prava nije da zajamče pojedincu slobodu od države i nasuprot državi.
 - ❑ Ona predstavljaju zahtjeve državi za preraspodjelu društvenih dobara i usluga.
 - ❑ Građanska i politička prava imaju za posljedicu umanjenje državne moći,
 - ❑ Socijalna prava traže uvećanje državne moći, jer bez uplitanja države nema mogućnosti da se zaštite ekonomski slabiji slojevi stanovništva.
-

Politička i socijalna prava

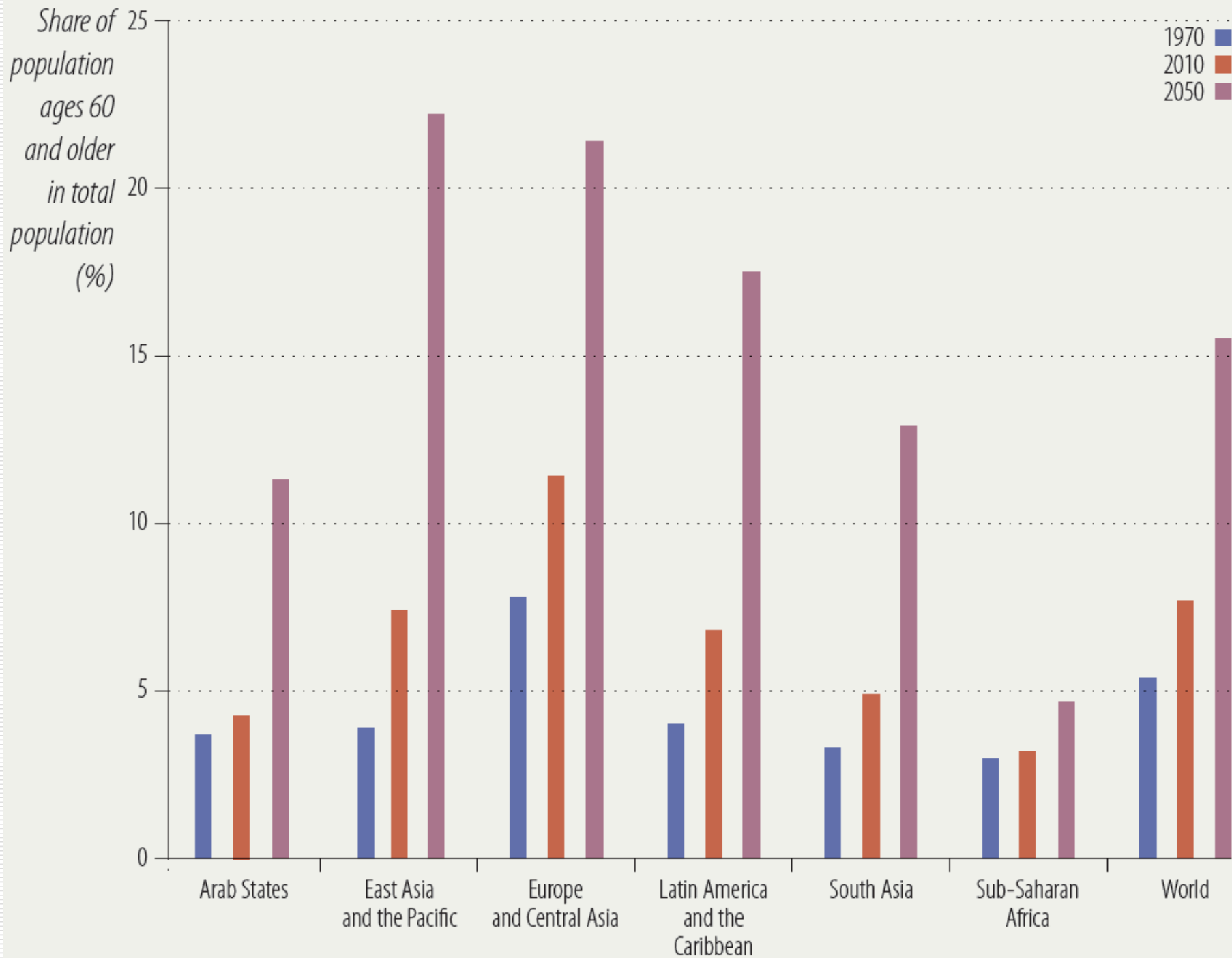
- Politička prava
 - negativna obaveza države
 - uzdržavanje države od činjenja
 - Socijalna i ekonomska prava
 - pozitivna obaveza države
 - redistribucija materijalnih resursa.
 - Tamo gde nema građanskih i političkih prava nema ni socijalnih i ekonomskih prava.
 - U oba pakta je definisano pravo na sindikalno organizovanje
-

Individua vs. zajednica

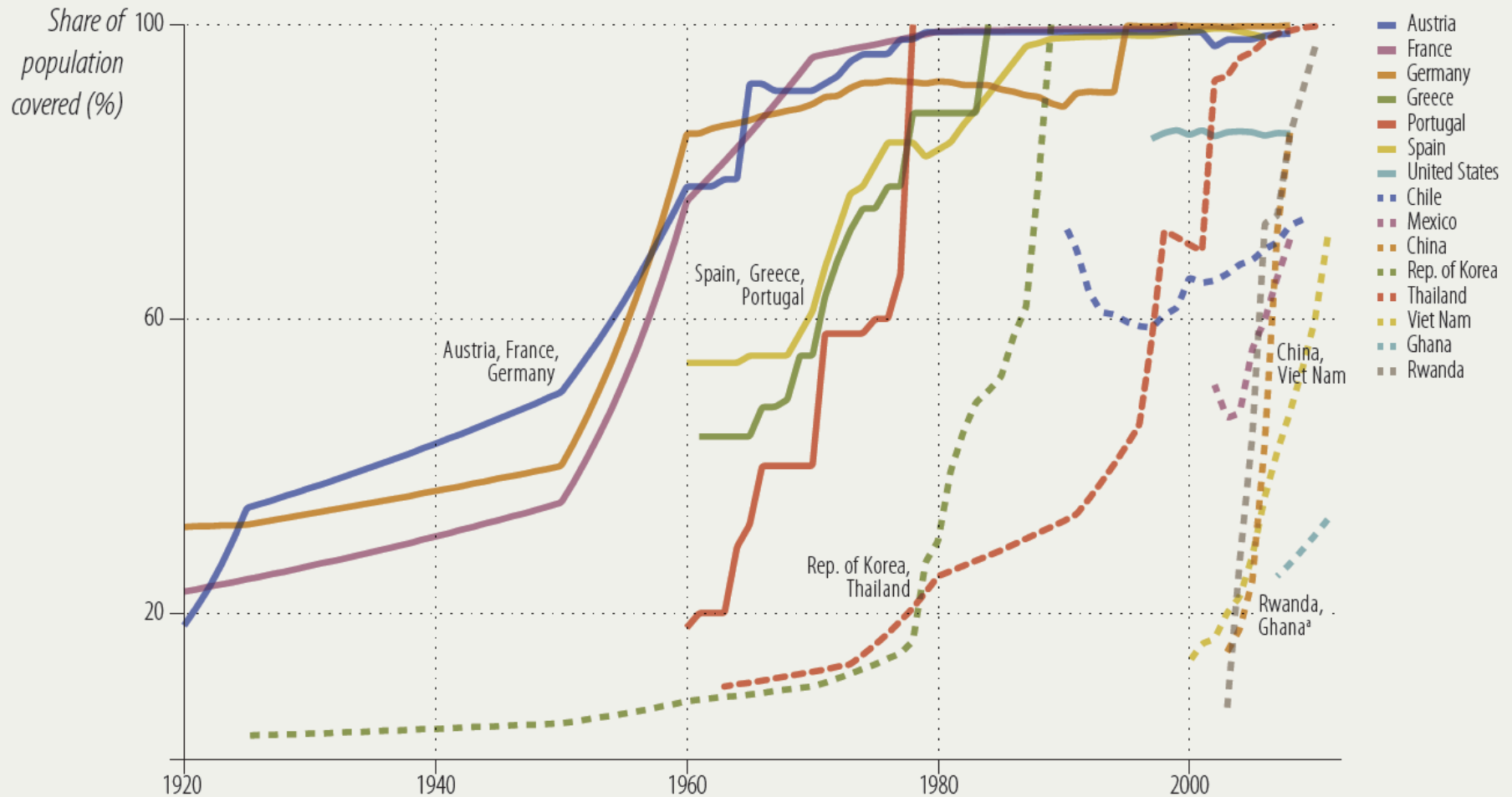
- ❑ A onaj tko ne može živjeti u zajednici ili kome ništa nije potrebno jer je sam sebi dovoljan, nije dio države, te je ili zvijer ili bog (Aristotel)
 - ❑ Nisu sve autoritarne države socijalne države, ali su sve socijalne države autoritarne države (Fukujama)
-

Socijalna država

- Država koja na sebe preuzima odgovornost za osiguranje osnovnih egzistencijalnih potreba svojih građana (Puljiz)
 - Društveni sistem u kojem država preuzima odgovornost za sprovođenje socijalno-ekonomske sigurnosti koju nudi svojim građanima (Esping – Andersen)
-

Evolucija zdravstvene zašтите

HDR 2014

- 1,2 milijarde ljudi na svijetu (22%) živi s manje od 1,25 US \$ dnevno
 - To je, ipak, 700 miliona ljudi manje no 1990. godine
- 2,7 milijardi ljudi na svijetu (50%) živi sa manje od 2,5 US \$ dnevno
- Svega 28% stanovništva na svijetu ima sveobuhvatnu socijalnu zaštitu
- 85 najbogatijih ljudi na svijetu posjeduje bogatsvo kao i 3,5 milijardi ljudi

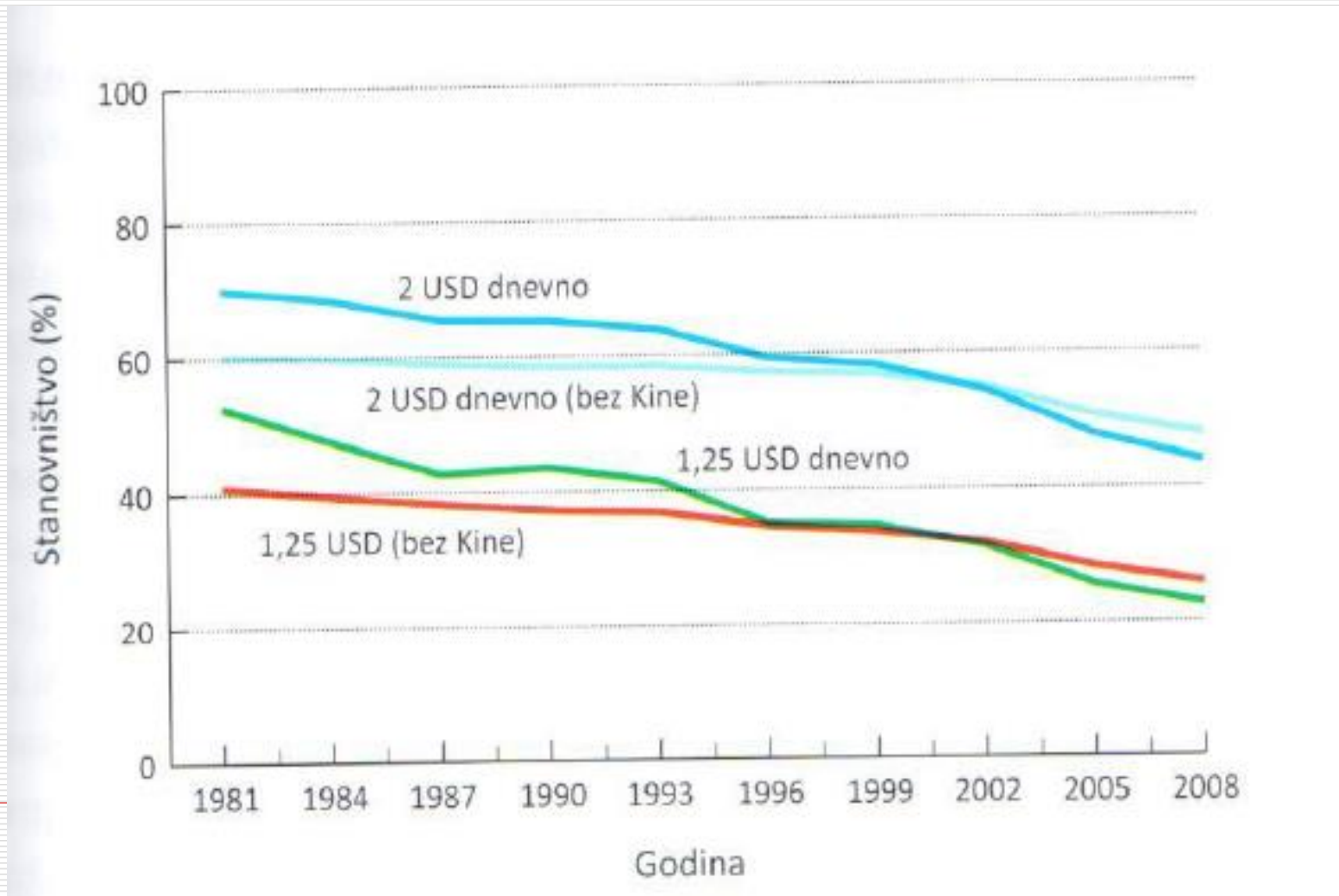
HDI 2015

- Zahvaljujući boljem zdravlju i obrazovanju i smanjenju ekstremnog siromaštva 2 milijarde ljudi su se preselili iz niskog nivoa razvoja po mjeri čovjeka tokom posljednjih 25 godina
 - Oko 830 miliona ljudi su klasifikovani kao siromašni radnici koji žive sa manje od \$ 2,00 dnevno.
 - Više od 200 miliona ljudi, uključujući i 74 miliona mladih je nezaposleno
 - 21 miliona ljudi je na prinudnom radu.
-

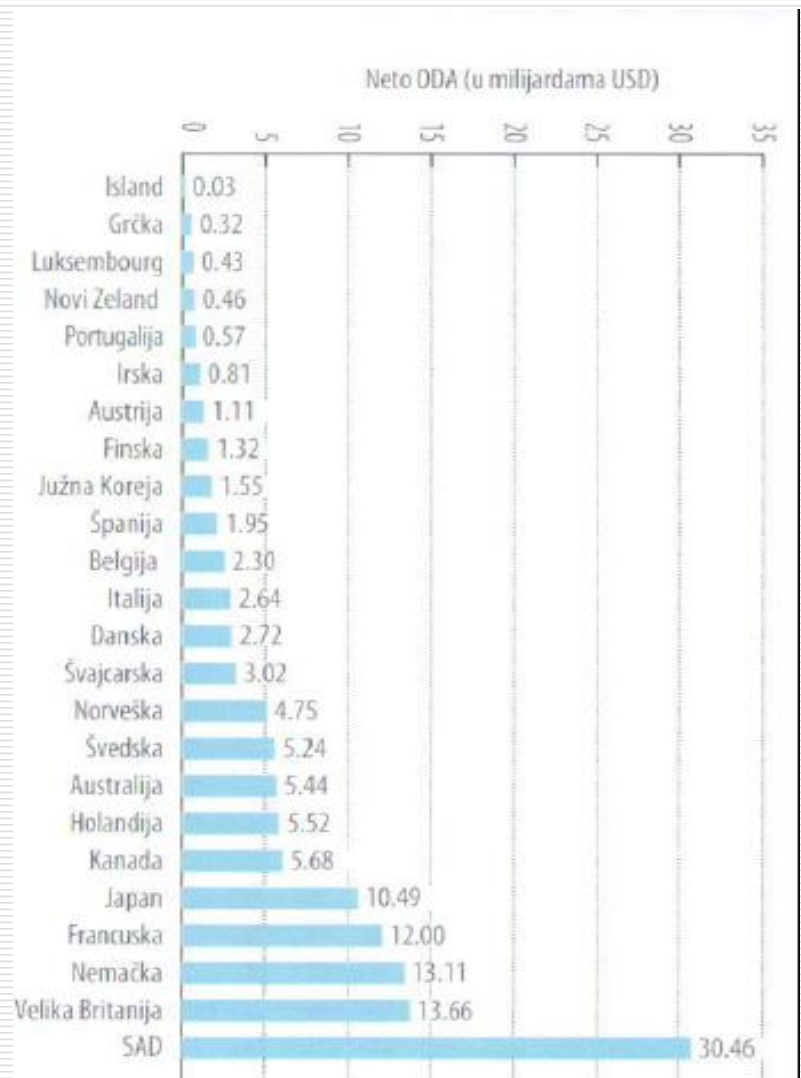
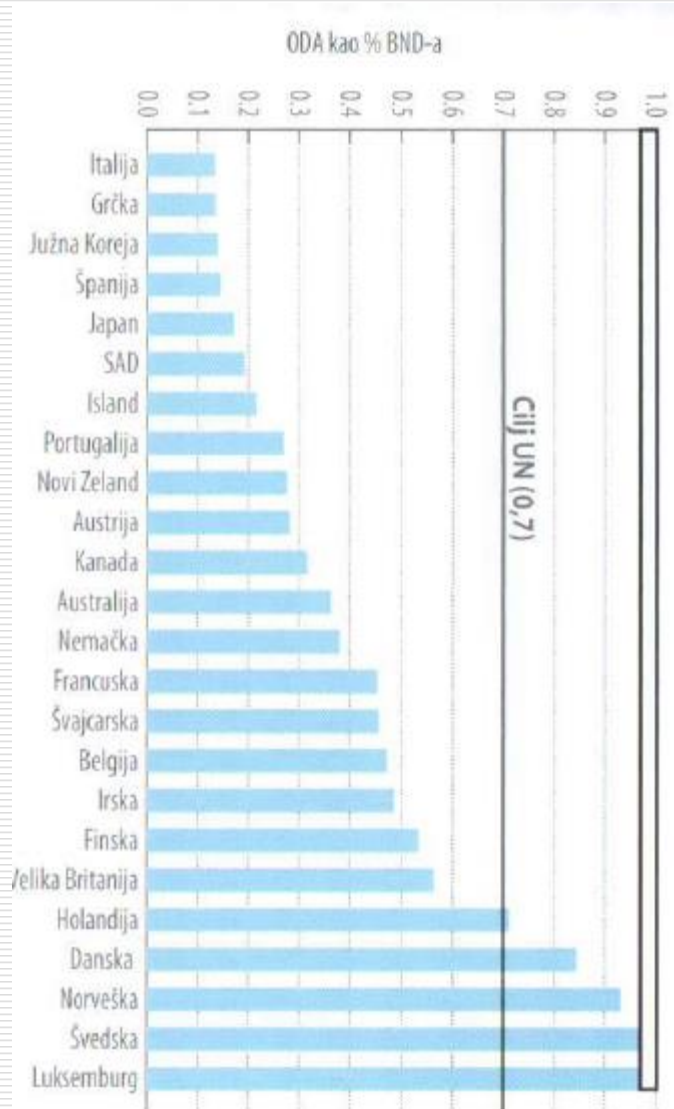
HDI 2015

- ❑ 81 posto domaćinstava u razvijenim zemljama ima pristup internetu, ali samo 34 posto u zemljama u azvoju i 7 posto u najmanje razvijenim zemljama.
 - ❑ Prema podacima Međunarodne organizacije rada, 61 posto zaposlenih ljudi u svijetu radi bez ugovora
 - ❑ Svega 27 posto svjetske populacije je pokriveno sveobuhvatnom socijalnom zaštitom.
-

Siromaštvo u svijetu 1981-2008

ODA kao %BDP / neto ODA

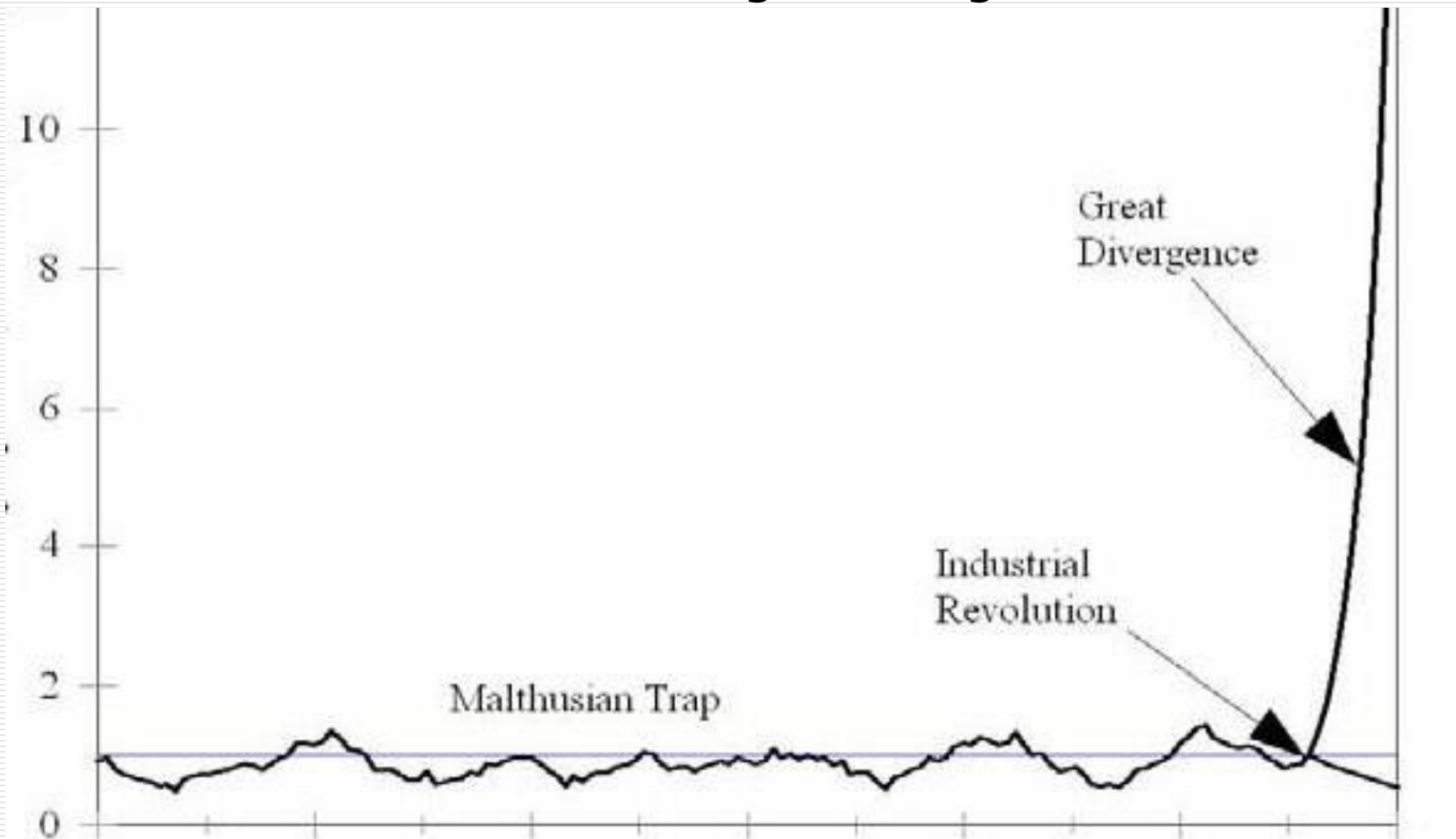

Razvoj po mjeri čovjeka

UNDP

Human Development Report

Ekonomska istorija svijeta

Horizontalna osa označava godine, a vertikalna prihode po glavi stanovnika, pri čemu je 1800. godina uzeta kao referentna vrijednost (1800. godina = 1)

Danas Indija ima veći BDP po glavi stanovnika nego što je početkom 20. vijeka bio u Zapadnoj Evropi. **Svjetski BDP skoro je 300 puta veći** od onoga prije industrijske revolucije.

Ekonomski rast i razvoj

- Nije svaki rast poželjan
 - Jobless growth - Rast bez radnih mjesta
 - Rast koji ne donosi mogućnosti zaposlenja i otvaranje novih radnih mjesta
 - Brutal growth - Okrutni rast
 - Rast koji nosi sa sobom izrabljivanje i nejednakost, koristi uglavnom bogatima
 - Voiceless growth - Bezglasni rast
 - Koji nije praćen rastom demokratije i osnaživanjem građanskog društva
 - Rootless growth – Rast sa gubitkom korijena
 - Rast na štetu kulturnog identiteta i tradicije
 - Futureless growth - Rast bez budućnosti
 - Rast na uštrb budućih generacija (otuduje se ili nekontrolisano iskorištavaju prirodni resursi resursi, teret duga, itd.)
-

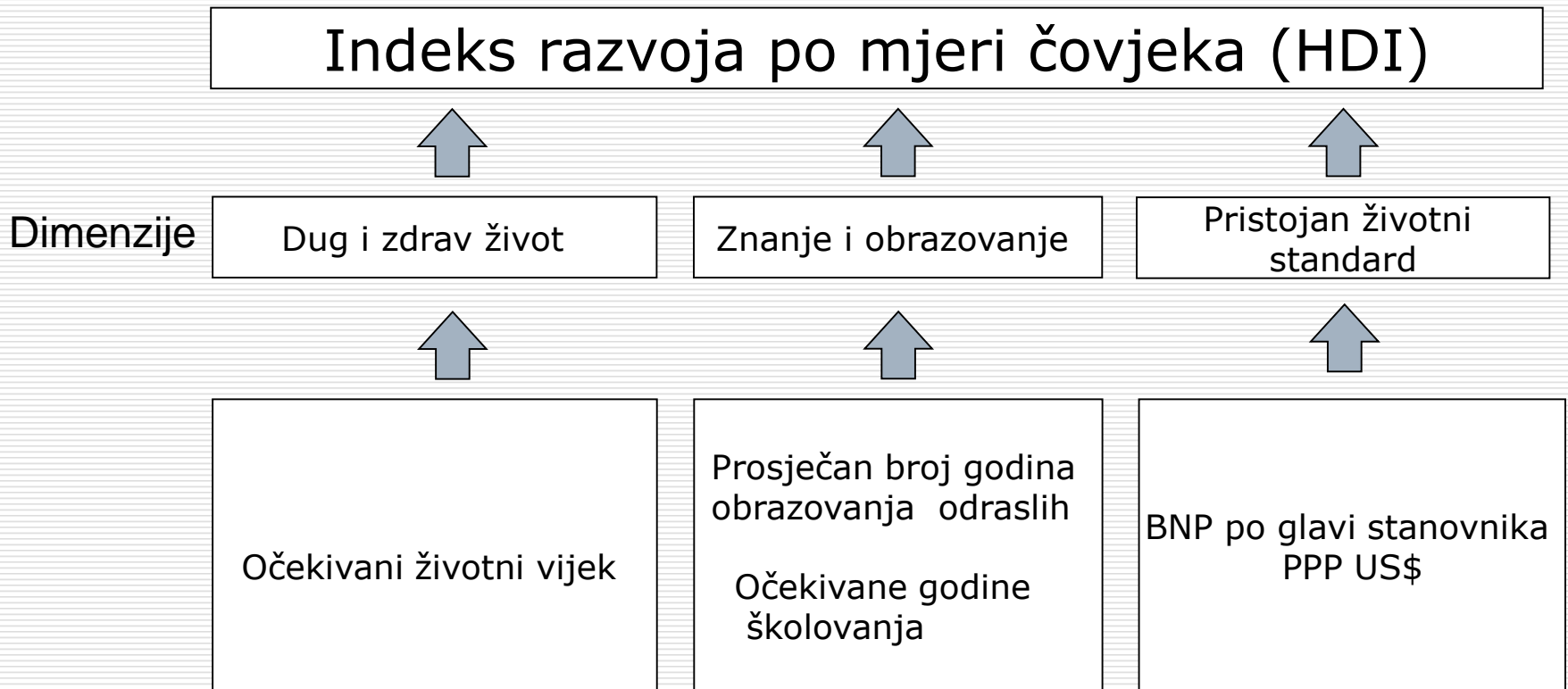
Razvoj po mjeri čovjeka

- ❑ Razvoj treba da omogući da čovjek ostvari svoje potencijale.
 - ❑ Svrha bilo kog razvoja je unapređenje bogatsva ljudskog života, a ne samo bogatstva ekonomije u kojoj ljudi žive.
 - ❑ Da se ljudima da izbor i omoguće prilike, mogućnosti da žive punim, kreativnim životom u slobodi i dostojanstvu.
 - ❑ Da se čovjeku pruže mogućnosti kao što su: obrazovanje, zdravstvena zaštita, pristup resursima, građanske i političke slobode.
 - ❑ Koncept UNDP od 1990, kao odgovor ekonomskom rastu kao mjeri razvoja
-

Indeks razvoja po mjeri čovjeka

- ❑ Nova paradigma: Ljudi su cilj razvoja, a ne sredstvo za postizanje razvoja
 - ❑ Prirodni, ekonomski, i drugi resursi / potencijali služe za stvaranje dobrobiti za ljude (*wellbeing*)
 - ❑ Afrika vs. zemlje Skandinavije
 - ❑ Posebna pažnja se posvećuje nematerijalnim resursima (ljudskim kapacitetima, vladavini prava, funkcionisanju sistema upravljanja - *governance*)
 - ❑ Održivi razvoj!?
 - ❑ HDI - Kompozitni index - mjera razvoja koja se ne oslanja samo na BDP i BNP
-

Indeks razvoja po mjeri čovjeka

Kategorizacija zemalja

- Index HD se globalno izračunava svake godine
 - Kategorije:
 - Zemlje sa veoma visokim HDI___(1 - 38)
 - Zemlje sa visokim HDI_____ (39 – 83)
 - Zemlje sa srednjim HDI_____ (84 – 158)
 - Zemlje sa niskim HDI _____ (158- 182)
-

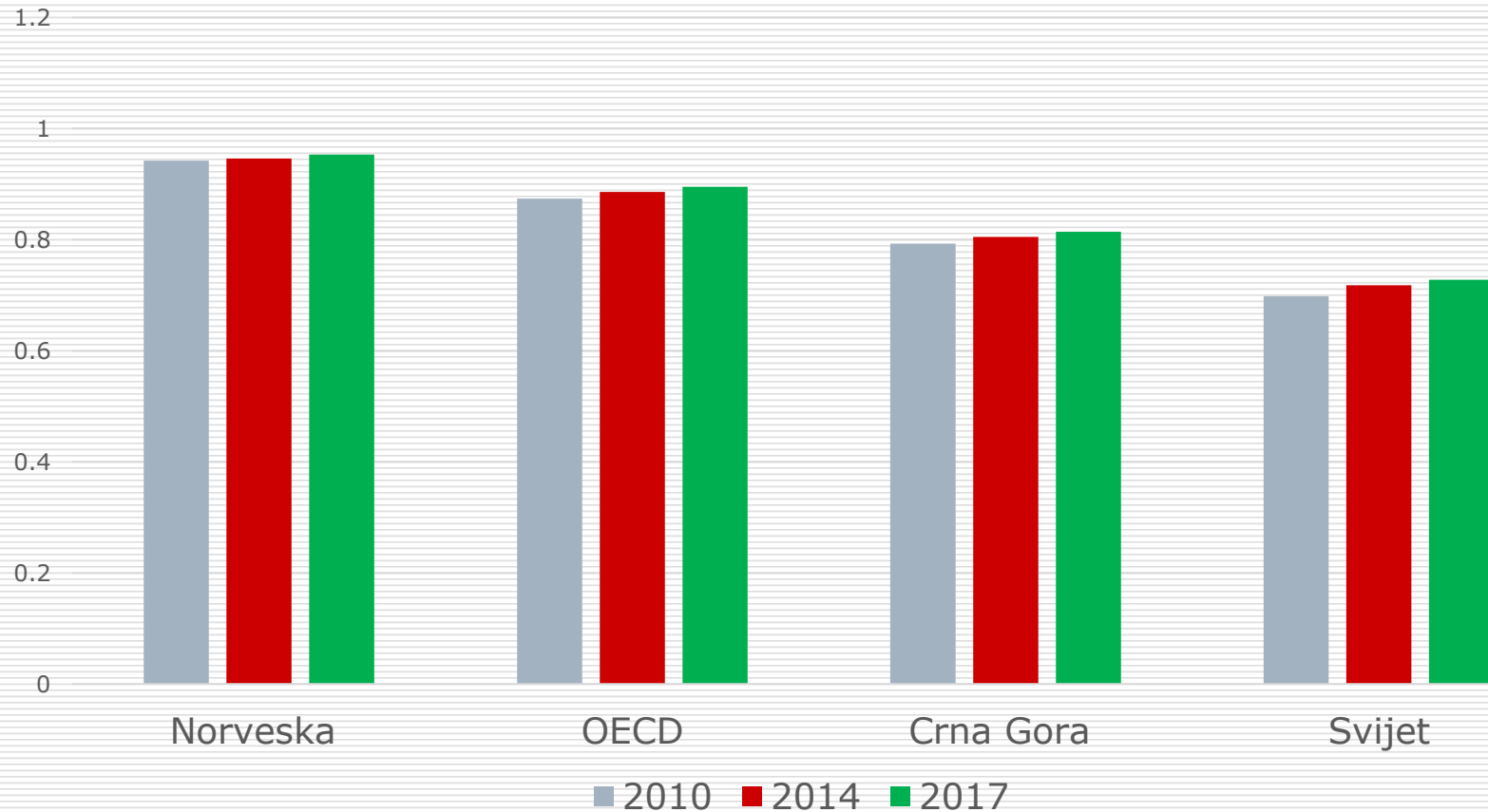
Komponente HDI – Crna Gora

Zdravlje	Očekivani životni vijek	77.3
Obrazovanje	Očekivane godine školovanja	14,9
Prihodi	GNP pp \$	16.779
Nejednakost	Prilagodjeni kompozitni indikator	0.741
Rodna ravnopravnost	Gender Development Index	0.956
Siromaštvo	Učešće siromašnih radnika	0.4
Zaposlenost	Stopa zaposlenosti	40.7
Ljudski resursi	Stopa ubistava na sto hiljada ljudi	4.5
Trgovina	Uvoz i izvoz kao % GDP	106.2
Komunikacije	% korisnika interneta	69.9
Održivost životne sredine	Emisija carbon dioksida pp t	3.6
Demografija	Stanovništvo	0.6
Socijalno ekonomska održivost	% obučenih radnika	90.1

Obrazovanje – kompozitni indikator

- ❑ [Expected years of schooling \(years\)](#)
- ❑ [Education index](#)
- ❑ [Expected years of schooling, female \(years\)](#)
- ❑ [Expected years of schooling, male \(years\)](#)
- ❑ [Government expenditure on education \(% of GDP\)](#)
- ❑ [Gross enrolment ratio, pre-primary \(% of preschool-age children\)](#)
- ❑ [Gross enrolment ratio, primary \(% of primary school-age population\)](#)
- ❑ [Gross enrolment ratio, secondary \(% of secondary school-age population\)](#)
- ❑ [Gross enrolment ratio, tertiary \(% of tertiary school-age population\)](#)
- ❑ [Literacy rate, adult \(% ages 15 and older\)](#)
- ❑ [Mean years of schooling \(years\)](#)
- ❑ [Mean years of schooling, female \(years\)](#)
- ❑ [Mean years of schooling, male \(years\)](#)
- ❑ [Population with at least some secondary education \(% ages 25 and older\)](#)
- ❑ [Population with at least some secondary education, female \(% ages 25 and older\)](#)
- ❑ [Population with at least some secondary education, male \(% ages 25 and older\)](#)
- ❑ [Primary school dropout rate \(% of primary school cohort\)](#)
- ❑ [Primary school teachers trained to teach \(%\)](#)
- ❑ [Programme for International Student Assessment \(PISA\) score in mathematics](#)
- ❑ [Programme for International Student Assessment \(PISA\) score in reading](#)
- ❑ [Programme for International Student Assessment \(PISA\) score in science](#)
- ❑ [Proportion of schools with access to the Internet \(%\)](#)
- ❑ [Pupil-teacher ratio, primary school \(number of pupils per teacher\)](#)
- ❑ [Survival rate to the last grade of lower secondary general education \(%\)](#)

Poređenje HDI 2010 - 2017

Crna Gora i HDI

- Crna Gora na 50. mjestu
 - (2018. godine među 189 država)
- <http://hdr.undp.org/en/statistics/>
-